

**Русенска търговско-индустриална камара посреща предизвикателствата на Споделената
Икономика с проект "co-LABOURative LAB"**

Техническа статия

Светът на работната среда става свидетел на резки промени през последните години. Появяват се Нови Форми на Заетост (НФЗ), които са предизвикателство за настоящите работни организации както и начина по който се извършва самата работа. Съществуват един значителен брой понятия, които вече се навлезли в индустрията, пресата, науката и политическите беседи. Европейската Комисия определя тези нови развития с понятието „колаборативна икономика“, в общественото обсъждане често се използват „гиг икономика“ или „споделена икономика“, а в науката има още толкова имена, като например „икономика на платформите“, „краудсорсинг“ или „краудуъркинг“. Сходството между всички тези понятия е, че се отнасят за нова тип организация на формите на работа, чрез която услуга или работа се възлага посредством общ посредник – платформата. Този начин на разпределяне на работа, услуги или задачи между купувачи, клиенти или работодатели от една страна и работници и служители от друга, съществува в много различни сектори и включва голям брой услуги било то обвързани с дадена локация или независимо от дадено локация и ето защо всичко това неминуемо има своя ефект върху миогледа ни върху работата като цяло. Онлайн платформите имат за цел да свържат работата, която трябва да бъде извършена с човека, който може да я извърши, ето защо този процес може да се опише и като нова форма на посредничество в трудовия пазар. Работата, която се извършва в онлайн платформите (т.нар. „crowdworking“) може да бъде платена или неплатена и насочена или към потребителите или към бизнеса. През последните години, онлайн платформите набират увеличена икономическа значимост. В центъра на тези развития се намират непрестанните подобрения на информационните и комуникационни технологии (ИКТ), особено добре разпространения и често срещан достъп до широкочестотни връзки и използването на смартфони. Този нов и динамичен развой на нещата касае не само стоките, които могат да се дигитализират визирайки тук софтуери или продукти, които трябва да се създадат (графики, уебсайтове, видеа и т.н.), но и услуги за настаняване, транспорт, доставка на храна или ръчни изработки, както и посредничеството на работната ръка, което по принцип си е обвързано с конкретна локация и не разрешава дадена работа да бъде извършена по Интернет. По този начин онлайн платформите влизат в ролята си на съвременни агенции по заетостта и свързването на клиенти с доставчици на услуги заобикаляйки другите посредници. От 2010г. насам, използването на услуги обвързани с локация през (мобилен) интернет т.е. настаняване, транспорт и домакинска работа, бяха едни от най-покачилите се и допринасят значително за доходите и търговията. Въпреки това обаче, много от характеристиките на споделената икономика съвпадат и с *традиционната* заетост и т.нар. *Нови Форми на Заетост* (НФЗ).

Към общата представа за НФЗ, *Европейската Фондация за Подобряването на Условиата на Живот и Труд* (Eurofound) включва известен брой допълнителни понятия свързани с гъвкавостта, използването на нови информационни технологии и социални и икономически промени възникващи от 2000г. насам. През годините, НФЗ се превърнаха в още един вид сензация, като на фокус бяха поставени трудовата заетост и работата, която не се вписва в традиционната и схематична постоянна трудова заетост. След последиците от световната икономическа криза през 2008г., занимаващите се с разработването на политики, видяха

възможности за намаляване на безработицата и създаване на нови работни места. Увеличената гъвкавост на работодатели и работници и проучването на други форми на заетост започнаха да се гледат от един общ ъгъл. ЕС насърчи развитието в тази област “имайки за цел да проучи отговорите на самите политики спрямо тези развития в структурата на заетостта, и крайна цел задържане на устойчива заетост и създаване на работни места”. (Eurofound, 2015, стр. 4).

НФЗ и икономиката на платформите изразяват обещанията за участие в трудовия пазар: увеличена конкуренция и работоспособност, лесен достъп до клиенти и услуги/продукти, повече гъвкавост (на работници и работодатели) и автономност. Въпреки това, през последните години проблематичните аспекти на новия начин на организация на работата започнаха да се натрупват: неясна е правната ситуация за много появяващи се форми на заетост през онлайн платформи, ниския и несигурен доход, въпросите свързани със безопасността и здравето, има неясноти около данъците и социалното осигуряване, а нуждата от гъвкавост пада предимно върху работниците. Други проблеми включват и видеонаблюдението на работниците, контрола върху тях, защита на авторското право и др.

Самостоятелната заетост е един от начините за безработните хора да се върнат отново на работа. Благодарение на разнообразието при работата според дадено портфолио, краудуъркинга и колаборативната заетост, самостоятелно заетото лице получава шанса да обогати предлаганото работно съдържание.

Краудуъркинга представлява една нова възможност за самостоятелно заетите, и се характеризира също и с това, че не е обвързан с конкретна локация. Онлайн платформите свързват голямо число купувачи и продавачи на услуги и продукти, които често раздробяват големи задачи в по-малки. По подобен начин, *работата според дадено портфолио* извършена от **самонаети лица** се отнася до ситуации в които те работят за голям брой клиенти, предоставяйки само малки части завършен труд за всеки един от тях.

Предпоставките за работа в онлайн платформите са доста недвусмислени: достъп до интернет и устройство (обикновено компютър, но в зависимост от работата, и смартфон може да се окаже достатъчен). Като цяло няма нужда от специфични умения, които да са необходими като изключим базовите знания и опит при ползването на интернет и компютри. Въпреки това, би могло да се спомене, че някои умения могат да спомогнат за правилното използване на предоставените от Колаборативната Икономика възможности свързани с ползата от самонаемането. Някои от тези умения са обхванати в проекта **co-LABOURative LAB** (Иновации, Личен брандинг, Стратегии...) в допълнителни теми.

Нещо повече, съществуват малко на брой всеобхватни закони, които да забранят работата през онлайн платформи (изключение правят Uber и Airbnb, които са забранени или ограничени в някои градове).

Ето защо, основните пречки пред това човек да се захване с работа в онлайн платформа са свързани със самата работа и работна организация, като те доста често си приличат с проблемите свързани със самонаемането, работа на свободна практика (freelance) или други форми на заетост. Ние успяхме да открием следните проблематични области при онлайн работата, които действат като пречки за работниците:

- **Несигурен правен статус:** поради несигурния правен статус на някои платформи, хората биха могли да се поколебаят да започнат работа в тях.
- **Ниско заплащане:** за по-голямата част от работещите, заплащането в платформите е по скоро ниско в сравнение с подобна работа, която не се извършва онлайн. Въпреки това обаче, това важи най-вече за северните и западните държави в Европа, където нивата на доходите са високи, но в централните, източните и южните Европейски държави нещата може и да не стоят по този начин. Нещо повече, ако регионалната икономика е замираща, то работата в онлайн платформите може да се окаже единствения осъществим вариант за създаването на някакъв тип доходи.
- **Несигурно плащане:** плащането се извършва през платформата и на теория следва да е безопасно, но понякога работещите се оплакват от забавени плащания или злоупотреби.
- **Сигурност на работната среда:** работниците сами отговарят за сигурността на работното си място и среда.
- **Социални осигуровки:** подобно на други самонаети лица, онлайн работниците са отговорни сами за себе си що се отнася до вноските за социално осигурителния им статус. Тъй като извършената работа и направените плащания са трудни за проследяване, често те не се декларират. Стига се до там, че хората нямат нито един вид социално осигуряване.
- **Данъци:** тъй като някои плащания не се декларират, данъци за тях не се плащат. Това допълнително подсилва несигурността свързана с правния статус, понеже правителствата неминуемо ще се опитат да внедрят работата извършвана онлайн в данъчния режим.
- **Работно време:** работното време трябва да бъде управлявано индивидуално и според както проучванията показват, това поражда проблеми при различните начини на работа. Работника приспособява своето работно време към исканията и резултатите от страна на клиента – понякога под формата на дълги работни часове, работа през нощта, работа през уикенда или почивните дни. Това става особено проблемно, когато работникът и клиента живеят в различни времеви зони.
- **Наблюдение и контрол:** чрез пряк (камери, екранни снимки, проследяване) или непряк контрол (оценки и ревюта) работниците се намират под постоянно наблюдение.
- **Натовареност на работния процес:** поради приближаващи срокове и голям брой работи и задачи, натовареността и интензивността на работния процес се покачват и биха могли да доведат до дълги работни часове и стрес.
- **Световна конкуренция:** работата в интернет означава, че човек трябва да се състезава с хора от целия свят, като някои от тях може да са с повече умения и да работят в държави с по ниско заплащане.
- **Авторско право:** несигурни/нерешени правни въпроси относно притежанието на даден продукт биха могли да създадат проблеми за работниците.

- **Необходимо оборудване:** докато работата в онлайн платформи сама по себе си не изисква никакви високи инвестиции в оборудване, за някои платформи е необходимо да се направи висока първоначална инвестиция, като например: кола.
- ...

По същия начин съществуват пречки и пред самите клиенти или предприятия, които правят избора да възложат дадена работа на някого в интернет платформите:

- **Специфичност на задачите:** при работата в платформите, клиентите и работниците обикновено не се срещат лице в лице и поради тази причина задачата или работата трябва да се описват по ясно и с повече детайли, а това от своя страна помага да се избегнат неразбирателства в последствие. От гледна точка на клиента, това означава голям обем предварителна подготовка, която трябва да се извърши преди дадена задача да бъде възложена. В случай, че задачата или работата за възлагане е по сложна, тя трябва да се стандартизира и раздели, което само по себе си не е лесен процес.
- **Трудна администрация и комуникация:** особено при по сложните проекти, при които комуникацията се простира отвъд предварително уговорените специфики на дадена задача, възниква необходимостта от неколкостепенна обратна връзка.
- **Качество на продукта/услугата:** трудно е да се установят познанията на даден работник, особено когато комуникацията е предимно виртуална. Нещо повече, поради ниското заплащане и несигурността в нивото на уменията, качеството на продуктите и услугите които се закупуват през онлайн платформите по принцип е очаквано по ниско в сравнение с работата извън платформите.
- **Авторско право:** когато не са ясно обосновани е възможно да възникнат въпроси свързани с авторските права. Това се превръща в проблем, когато има различия в законите за авторско право между държавите на клиента и работника.
- За работа основана около мобилните приложения, като например транспорт, **сигурността** също би могла да се окаже проблем.

“co-LABOURative LAB” (2016-1-ES01-KA202-025642) е Европейски проект, финансиран по програма Еразъм+ на ЕС със срок на изпълнение 01.09.2016г. – 31.08.2018г.

За повече информация вижте [ТУК](#).